

PROGRAMMATOELICHTING

20
MAANDAG
03

TIVOLI
VREDEN
BURG

SCOTTISH ENSEMBLE & ANDERSSON DANCE

GOLDBERG VARIATIES MET DANS

Johann Sebastian Bach 1685-1750

Goldberg-varianties – Ternary patterns for insomnia (arr. Alexander Sitkovetsky)

Er is geen pauze in het programma.

Johann Sebastian Bachs meesterlijke Goldberg Variaties hebben het Scottish Ensemble en de Zweedse balletgroep Andersson Dance tot een opwindende dans performance geïnspireerd. De oorspronkelijk voor een toetseninstrument geschreven Goldberg Variaties worden met een arrangement voor strijkersensemble in een nieuw jasje gestoken en aan een spannend choreografisch concept aangepast. Ook de elf musici geven op het toneel acte-de-présence en nemen aan het dansgebeuren deel. De voorstelling werd in Scandinavische landen en Schotland enthousiast ontvangen. Er volgden optredens in Amerika en vele andere landen. Nu zijn het Scottish Ensemble en Andersson Dance in Nederland te gast.

Bachs Goldberg Variaties

Bach heeft verschillende gezichten: er is de Bach van passies en cantates, de Bach van ingewikkelde fuga's en de speelse Bach en schepper van de Brandenburgische Konzerte, solo concerten en geraffineerde suites. Maar Bach zou niet zo uniek zijn als hij niet al zijn kanten en krachten had gebundeld en voor zijn werken vruchtbaar gemaakt. Zo zitten ook zijn Goldberg Variaties 'Aria mit dreißig Veränderungen' uit 1742 ondanks de speelse aanpak van de componist niet minder complex in elkaar dan bijvoorbeeld zijn enkele jaren nadien geschreven muzikaal testament Die Kunst der Fuge. De fantasierijke dertig variaties van de Goldberg Variaties zijn gebaseerd op een eenvoudige - door Bach echter rijkelijk versierde - Aria. Het werk is oorspronkelijk voor een toetseninstrument geschreven, een klavecimbel met twee manualen. Sommige variaties zijn kunstig canon-achtig vervlochten, andere staan bol van de capricieuze versieringen in galante Franse stijl. Vliegende kruisingen van de handen en de toenemende moeilijkheidsgraad van variatie tot variatie vereisen van de speler een ongekende virtuositeit. In deze voorstelling verleent de uitvoering met strijkers het werk een bijzondere glans. De bewerking gaat

terug op een voor strijktrio bewerkte versie van Dmitry Sitkovetsky uit 1985. Samen met de dansgroep van Örjan Andersson is een boeiend 'Gesamtkunstwerk' ontstaan.

HET WERK IS OORSPRONKELIJK VOOR EEN TOETSENINSTRUMENT GESCHREVEN, EEN KLAVECIMBEL MET TWEE MANUALEN.

Bach maakt in zijn Goldberg Variaties gebruik van verbluffend eenvoudige melodieën. Zo is het thema, de met ornamenten opgesmukte Aria, ontleend aan een Sarabande uit het tweede Notenbüchlein voor zijn vrouw Anna Magdalena. De laatste, de dertigste variatie (Quodlibet) is een spannende combinatie van destijds bekende volkse liedmotieven. Voorts ligt aan alle variaties op de wijze van een chaconne een gelijkblijvende baslijn ten grondslag. Bach creëert met eenvoudige middelen een uiterst gecompliceerd en in detail nauwkeurig uitgewerkt verhaal. De Goldberg Variaties voeren ons, evenals andere werken van Bach, mee naar een kosmos van emoties gecombineerd met een onuitputtelijk lijkend palet van technische strategieën.

Insomnia

De omstandigheden waaronder de Goldberg Variaties ontstonden, verklaren de titel van Bachs werk. Omdat graaf Carl Hermann von Kayserling aan slapeloosheid leed, liet hij 's nachts de tijd verdrijven door Bachs leerling, de klavecenist Goldberg. De graaf vroeg Bach om nieuwe stukken en deze kwam het verzoek na. Het resultaat waren de nu zogenoemde Goldberg Variaties. De Duitse dichter E.T.A Hoffmann heeft dit verhaal in het begin van de 19de eeuw als anekdote in zijn 'Kreisleriana', een roman over de zonderlinge, grillige kapelmeester Kreisler, verwerkt. Naar dit verhaal verwijst de ondertitel van de dansvoorstelling van het Scottish Ensemble in de choreografie van Örjan Andersson en zijn dansgezelschap: 'Ternary patterns for Insomnia' - 'Ternaire [op

het getal drie gebaseerde] modellen voor slapeloosheid.' In de dertig variaties van Bach speelt het getal drie, afgezien van het aantal variaties, een belangrijke rol. Zo is iedere derde variatie als canon geconcipieerd, elk zesde variatie vertoont een zangkarakter. En ook wat betreft andere toegepaste technieken is het getal drie van betekenis. Dit 'mathematische' concept is niet aan het werk te horen, het speelse element overweegt. Ook in de dansvoorstelling.

**'HET IS ALSOF EEN ONWEERSTAANBARE
UITBRAAK VAN ENERGIE ZICH EEN
WEG BAANT DOOR DE GROEP VAN 5
DANSERS EN 11 MUSICI.'**

Van variatie tot variatie schept de componist een andere sfeer. De dansers volgen de wisselende stemmingen en tempi van de variaties in hun bewegingen, soms wild en

uitgelaten, dan weer rustig en ingetogen. Het van allerlei rekwisieten voorziene toneel, het gebruik van diverse voorwerpen door de dansers suggereren momenten uit het alledaagse leven. En zo rijgt zich scène aan scène. Het Svenska Dagbladet schreef na de eerste uitvoering in 2015 in Stockholm: 'Het is alsof een onweerstaanbare uitbraak van energie zich een weg baant door de groep van 5 dansers en 11 musici. Örjan Andersson en het Scottish Ensemble creëren een open ruimte waar speels op introspectief stuit en waarin berusting verandert in intense concentratie – soms krankzinnig van zichzelf bezeten, soms lyrisch.....Het einde onthult de essentie van menselijke relaties... Goldberg Variaties is een prachtig dansconcert dat de "human spirit" tot leven brengt.'

Christiane Schima

OVER DE MUSICI

SCOTTISH ENSEMBLE

Scottish Ensemble is een professioneel strijkorkest gevestigd in Glasgow, Schotland en staat onder leiding van artistiek directeur en violist Jonathan Morton. De groep zoekt ook samenwerking met musici uit verschillende tradities en heeft onlangs opgetreden met de Schotse folkmusici Catriona McKay, Chris Stout en Aly Bain, DJ Alex Smoke, de Finse violist Pekka Kuusisto en de Amerikaanse bassist Edgar Meyer. Opgericht in 1969 door violist Leonard Friedman, vierde het Scottish Ensemble in 2019 zijn 50e verjaardag.

ANDERSSON DANCE

Andersson Dance is een wisselende constellatie van kunstenaars op het gebied van dans die samenwerken met choreograaf Örjan Andersson, gevestigd in Stockholm, Zweden. Andersson Dance werkt samen met podia en organisatoren in binnen- en buitenland en nodigt kunstenaars van over de hele wereld uit om samen te werken aan nieuwe en oudere creaties. Andersson Dance is analoog aan het kunstenaarschap van choreograaf Örjan Andersson en een taal die voortkomt uit zeer uiteenlopende ervaringen met het creëren van choreografisch werk.

MEER KAMERMUZIEK

VRIJDAG 7 APRIL
PYNARELLO
EEN NIEUWE PASSIE

ZATERDAG 6 MEI
SPIEGEL IM SPIEGEL
AMSTERDAM SINFONIETTA EN NEDERLANDS KAMERKOOR

ZATERDAG 20 MEI
PIECES OF TOMORROW - WAGNER & RACHMANINOV
EPIC CLASSICAL PIECES & GOOD VIBES